

Δεσμοί διαζυγίου

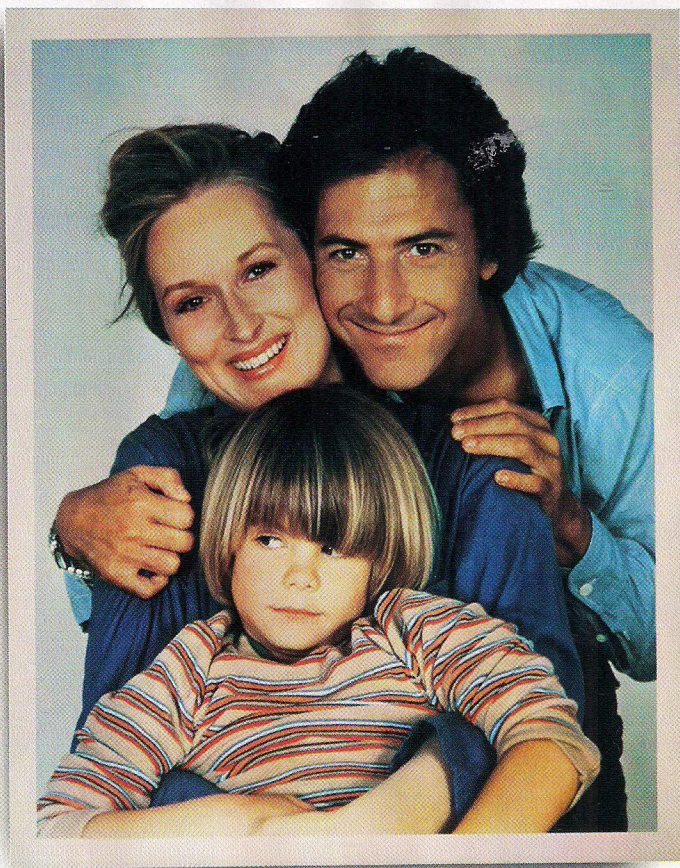
Η ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ στο δικαστήριο κάνει τις δύο πλευρές να ξεχνούν ότι αν και δεν είναι πια σύζυγοι εξακολουθούν να είναι γονείς.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΤΕΠΥ ΚΟΥΡΕΛΛΟΥ

Η ένταση της φωνής του δυνάμωνα όσο περνούσε η ώρα. Αναζητούσε ένα ήσυχο μέρος να συνεχίσει τη συζήτησή του. Κάπου που οι φωνές του δεν θα συγκέντρωναν αδιάκριτα βλέμματα. «Ναι αλλά το δικαστήριο αποφάσισε πως τα Χριστούγεννα θα είναι μαζί μου. Θα σου κάνω μήνυση για παράβαση δικαστικής απόφασης». Έπειτα από αλληπάλληλες δικαστικές διαμάχες ο διαζευγμένος Μ.Γ. παλεύει να μη γίνει πατέρας του Σαββατοκύριακου. Παλιότερα συζητούσε με τη σύζυγό του αν η κόρη τους θα πήγαινε στο φροντιστήριο της γειτονιάς ή αν θα έκανε ιδιαίτερα μαθήματα για να βελτιώσει την απόδοσή της στα μαθηματικά. Τώρα και οι δύο παπαγαλίζουν απειλητικές κουβέντες που τους έχουν υποδείξει οι δικηγόροι. Στο μεταξύ, η έφηβη κόρη τους διεκδικεί να ορίζει και μόνη της μέρος του προσωπικού της χρόνου που δεν υπόκειται σε αποφάσεις δικαστηρίου αλλά στην επιθυμία της να βρίσκεται τα Χριστούγεννα μαζί με τα ξαδέλφια της στο χωριό της γιαγιάς. Της άλλης γιαγιάς...

Η επιμέλεια των παιδιών και η γονική μέριμνα είναι υποθέσεις του ελληνικού αστικού κώδικα που δημιουργούν συνωστισμό στα πρωτοδικεία και τα εφετεία. Εκεί που το διαζευγμένο ζευγάρι επιδίδεται σε ένα ναρκισσιστικό μπρα-ντε-φερ αλληλοκατηγοριών, εκδικητικότητας και κοινού κουτσομπολιού, όπου το πραγματικό συμφέρον των παιδιών καταλήγει να είναι υποσημείωση. «Οι οικογενειακές διαμάχες είναι οι πιο δύσκολες. Είναι σκληρές και δίνονται μέχρι τέλους. Καμία πλευρά δεν συμβιβάζεται», περιγράφει πρωτοδίκης Αθηνών που έχει κληθεί να εκδώσει διαζύγια και να αποφασίσει ποιος γονέας είναι καταλληλότερος να αναλάβει την επιμέλεια των παιδιών. Τι συνέβη όμως και δύο άνθρωποι που μέχρι χθες μπορούσαν να συναποφασίζουν τότε τα παιδιά τους θα αποκτήσουν λογαριασμό στο instagram, σήμερα παύουν να είναι ζευγάρι και στρέφονται στα ασφαλιστικά μέτρα;

Οι ψυχολόγοι τονίζουν πόσο στρεσογόνο είναι ένα διαζύγιο. Γυναίκα και άνδρας αισθά-

νονται, συχνά, αποτυχημένοι. Το διαζύγιο, εξάλλου, είναι μια δημόσια παραδοχή «ήττας». Ένα χαρτί που στην ουσία λέει «δεν τα καταφέραμε». Και όπως στον πόλεμο έτοιμοι και στη ζωή υπάρχουν νικητές και ηττημένοι, αποζημιώσεις, παράπλευρες απώλειες, θύματα και όμηροι. Και κυρίως, ένα αίσθημα θυμού που εκδηλώνεται με μια ανάγκη καταμερισμού ευθυνών. Κάπως έτσι ξεκινούν τα μεγάλα δικαστικά δράματα ακόμα κι από εμπλεκόμενους που είχαν αποφασίσει πως «αυτό δεν θα συμβεί σ' εμάς».

Η δικηγόρος Ζαχαρούλα Μαντή αναγνωρίζει την ευθύνη των συναδέλφων της: «Είμαστε συχνά κακοί σύμβουλοι. Φουσκώνουμε τις υποθέσεις ώστε ο πελάτης μας να αποσπάσει μεγαλύτερες οικονομικές απολαβές (ή αντίστοιχα να καταβάλει λιγότερες). Και όλα αυτά φυσικά με το αζημίωτο. Γνωρίζω περίπτωση που η μητέρα και ο δικηγόρος της χρησιμοποίησαν τις αναρτημένες στο facebook φωτογραφίες του πατέρα από την Αρά-

χοβα για να αυξήσουν το όριο της διατροφής επικαλούμενοι πως ασκούσε πολυτελή βίο. Το προχώρησαν ακόμα περισσότερο κατηγορώντας τον για έκλυτο βίο επειδή είχε γυναικεία συντροφιά –φέροντας ως πειστήριο και πάλι τις συγκεκριμένες φωτογραφίες– και έφτασαν να ζητήσουν δυσμενή προσαρμογή των όρων επικοινωνίας του πατέρα με τα παιδιά του. Περισσότερο ως γονιός και λιγότερο ως νομικός αναρωτιέμαι: έχουν σκεφτεί τι ψυχολογικά τραύματα θα προκαλέσουν στα παιδιά τους αν εκείνα κάποτε διαβάσουν αυτές τις αγωγές;»

Πατέρας είναι μόνο ένας

Το 1983 ο αμερικανοσοβιετικός Ανδρέας Παπανδρέου προχωράει σε ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις στο Οικογενειακό Δίκαιο, που την εποχή εκείνη θεωρήθηκε από τα πιο προοδευτικά σε ολόκληρη την Ευρώπη, και ορίζει η γονική μέριμνα να αφορά και τους δύο γονείς από κοινού. Ωστόσο ελάχιστες είναι εκείνες οι αποφάσεις δικαστηρίου που δίνουν στον πατέρα την επιμέλεια των παιδιών, εκτός από τις

ΓΡΗΓΟΡΗ Λύση

Ονομάζεται σχέδιο ανατροφής τέκνου -parenting plan (synepimelia.gr).

Οι γονείς υπογράφουν ιδιωτικό συμφωνητικό συναινετικού διαζυγίου με όσα συμφωνούν σχετικά με τα παιδιά και την περιουσία. Με μία μόνο δικάσιμο και με μία από κοινού αμοιβή του δικηγόρου, σε λίγους μήνες τακτοποιούν το διαζύγιο και τη συνεπιμέλεια των παιδιών τους. Η ακόμα φτηνότερη μέθοδος: οι γονείς μπορούν να καταθέσουν στο διαμεσολαβητή δικαστικό το ίδιο συμφωνητικό με 60 ευρώ για τα έξοδα δικαστηρίου και άλλα 20 ευρώ για το σχετικό παράβολο –χωρίς υπογραφή δικηγόρου.

περιπτώσεις που η μητέρα είναι αποδεδειγμένα ανίκανη (πορνεία, κακοποίηση, ναρκωτικά, ψυχοπάθεια). Ελάχιστοι είναι άλλωστε και οι πατεράδες που τη διεκδικούν. Έτσι, ο Έλληνας νομοθέτης για να δικαιολογήσει την πρακτική των δικαστηρίων κάνει λόγο για τη βιοκοινωνική ανωτερότητα της μητέρας – την οποία αναγνωρισμένοι επιστήμονες, πλέον, αμφισβητούν, μιλώντας για ένα ακόμα ταμπού.

Μπορεί η ισότητα των δύο φύλων να είναι βασική αρχή του ελληνικού Συντάγματος, το διαζύγιο στη χώρα μας, όμως, είναι η πιο χαρακτηριστική περίπτωση διακρίσεων μεταξύ των φύλων. Η μητέρα, μόνη, αποφασίζει για κάθε θέμα που αφορά την ανατροφή του παιδιού, όπως υγεία, εκπαίδευση, μόρφωση, ακόμα και την επιλογή του τόπου κατοικίας. Δηλαδή όχι μόνο δεν συναποφασίζει ο γονέας ο οποίος δεν έχει την επιμέλεια του παιδιού αλλά, επιπλέον, δεν απολαμβάνει τις φοροαπαλλαγές που έχουν οι γονείς, δεν εκπίπτει από το φορολογητέο εισόδημα η διατροφή που καταβάλλει για τα παιδιά, δεν έχει προνομιακά δάνεια και γονεϊκές άδειες. Αν δεν είναι αυτό αντισυνταγματική διάκριση λόγω φύλου τότε τι είναι;

Στη Γαλλία, ακόμα και οι φεμινιστικές οργανώσεις έδωσαν μάχη για την κοινή επιμέλεια, ώστε να εξασφαλιζόταν η φυσική και ουσιαστική παρουσία του πατέρα στην ανατροφή του παιδιού αλλά και η γυναίκα να πάψει να αυτοπροσδιορίζεται αποκλειστικά ως μάνα έχοντας χρόνο και για τους υπόλοιπους τομείς της ζωής της. Στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θα βρει κανείς αυτό τον αυστηρό διαχωρισμό μεταξύ της γονικής μέριμνας και της επιμέλειας. Είναι η χριστιανική ορθόδοξη ανατροφή μας, η παραδοσιακή αντίληψη πως η μάνα είναι ο φάρος της οικογενειακής υπευθυνότητας ή μια βαθιά σεξιστική αντίληψη;

Οικογενειακή ηθική

Η Κ.Κ. με ιδιωτικό συμφωνητικό παραχώρησε την επιμέλεια του 4 ετών γιου της στον πατέρα, καθώς αναγνώριζε πως θα του παρείχε καλύτερη γονεϊκή φροντίδα από εκείνη. «Δεν ήταν εύκολη απόφαση. Πήγα ενάντια σε όλες τις παραδόσεις μιας κλειστής κοινωνίας (σ.σ. Ρόδος) και στην αντίληψη πως μια μητέρα πρέπει να είναι συνέχεια με το παιδί της. Όμως ήμουν μόλις 22 ετών, δεν είχα κανένα τίτλο σπουδών, ούτε καν Λυκείου, και οι συγγενείς μου βρίσκονταν στην Αθήνα. Ωστόσο παρέμεινα στη Ρόδο, τελείωσα το νυχτερινό σχολείο, βρήκα δουλειά και ξέρω πως ο γιος μου είναι περήφανος για εμένα. Ο δικηγόρος μου με διαβεβαίωσε πως κανένας δικαστής δεν θα έδινε την επιμέλεια στον πρώην άνδρα μου και η διατροφή θα ήταν γενναιόδωρη. Ήθελα όμως να σταθώ στα δικά μου πόδια και όχι να οχυρωθώ πίσω από το παιδί μου για να εξασφαλίζω και τα δικά μου προς το ζην. Τι παράδειγμα θα του έδινα; Πως όλες οι γυναίκες είναι εκμεταλλεύτριες;»

NEO διαζύγιο

Ο Βαγγέλης Μ. γνώριζε τη Χρυσούλα

Μ. από τα 20 του χρόνια. Ήταν ο

νεανικός του έρωτας. Οι δυο τους έγιναν και πάλι ζευγάρι όταν εκείνη έπαιρνε διαζύγιο και ο γιος της Γιώργος ήταν 70 ημερών. Παντρεύτηκαν ένα χρόνο μετά. Ο Βαγγέλης είναι ο μόνος άνθρωπος που το παιδί αναγνωρίζει ως πατέρα. Με το βιολογικό του πατέρα, πλην της διατροφής των 200 ευρώ μηνιαίως, δεν έχει καμία επαφή. Πέντε χρόνια μετά το ζευγάρι αποφάσισε να χωρίσει. Σήμερα ο Βαγγέλης δεν έχει κανένα νόμιμο δικαίωμα ή υποχρέωση απέναντι στον Γιώργο, ακόμα κι αν ήταν εκείνος που του αγόρασε το πρώτο του ποδήλατο και του έμαθε πώς να το οδηγεί χωρίς βοηθητικές ρόδες. Αυτός είναι ένας νέος –σχετικά– ρόλος που μοιάζει με αυτόν του πατέρα ή της μητέρας και έχει ξεπηδήσει μέσα από τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες. Χωρίς να υπάρχουν ακριβή ποσοστά, οι νέες οικογένειες με παιδιά από προηγούμενους γάμους είναι πλέον συνθιγμένες –όπως και το φαινόμενο αυτό οι νέοι γάμοι να καταλήγουν σε νέο διαζύγιο.

Το συμφέρον του παιδιού σε ένα διαζύγιο σπάνια αναγνωρίζεται με νηφαλιότητα. Το παιδί αντιμετωπίζεται ως λάφυρο, όργανο αντεκδίκησης, μεταφερόμενο έπιπλο ανάμεσα σε δύο οικογένειες που νομίζουν πως θα κερδίσουν τη δικαίωση με δικαστικές διαμάχες και αστυνομικές παρεμβάσεις.

Πρώτη φορά μαζί

Το 2011 γυναίκα δικαστής του Πρωτοδικείου Τρικάλων εξέδωσε προσωρινή διαταγή σύμφωνά με την οποία «η επιμέλεια παραμένει κοινή». Οριζόταν ότι τα παιδιά θα έμεναν αρχικά για ορισμένες μέρες με τον ένα γονέα –οπότε ο άλλος θα τα έβλεπε δύο ώρες την ημέρα και θα είχε ελεύθερη τηλεφωνική επικοινωνία– και στη συνέχεια θα τα παρέδιδε στον άλλο γονέα –οπότε αντίστροφα θα ίσχυε η ίδια επικοινωνία. Η συνέχεια ήταν απογοητευτική. Η πρόεδρος πρωτοδικών έδωσε την επιμέλεια στη μητέρα –λέγοντας χαρακτηριστικά: «Αυτές οι τρελαμάρες δεν θα συνεχιστούν»– και η πρωτοδικής μετατέθηκε σε γειτονικό Πρωτοδικείο.

Η εναλλασσόμενη κατοικία είναι το μεγάλο αγκάθι που «δένει» τα χέρια των δικαστικών οι οποίοι πιστεύουν πως τα παιδιά δεν πρέπει να αλλάζουν σπίτια. «Είναι ένας τεράστιος μύθος», λέει ο δικηγόρος Γιάννης Παπαρηγόπουλος,

πρόεδρος του συλλόγου για τη γονεϊκή ισότητα «Συνεπιμέλεια» –ένα σωματείο που υποστηρίζει το δικαίωμα των παιδιών να απολαμβάνουν το χρόνο και τη φροντίδα και των δύο γονέων, ανεξάρτητα αν αυτοί είναι παντρεμένοι, διαζευγμένοι, σε διάσταση ή εκτός γάμου. «Με την εναλλασσόμενη κατοικία το παιδί έχει δύο λειτουργικά σπίτια, δηλαδή όχι ένα στο οποίο μένει και ένα στο οποίο είναι επισκέπτης».

Η χαμένη ευκαιρία

Το 2014 η Ελλάδα βρέθηκε πολύ κοντά σε μια ρηζικέλευθη μεταρρύθμιση του Οικογενειακού Δικαίου με την εισήγηση του γενικού γραμματέα του υπουργείου Δικαιοσύνης Νικόλαου Κανελλόπουλου. Αυτή προέβλεπε την εκδίκαση υποθέσεων οικογενειακού δικαίου από εξειδικευμένους δικαστές με την υποστήριξη επιστημονικού προσωπικού –οικογενειακοί σύμβουλοι, παιδοψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί–, σε μια προσπάθεια «αποδικαστηριοποίησης» των οικογενειακών διαφορών. Όμως προέκυψαν εκλογές και η μεταρρύθμιση έμεινε στα συρτάρια από τα οποία δεν έχει βγει ακόμα παρ'όλο που βρίσκεται σε δημόσια διαβούλευση η νέα τροποποίηση του Οικογενειακού Δικαίου, η οποία συμπεριλαμβάνει και το σύμφωνο συμβίωσης για τα ομόφυλα ζευγάρια.

«Η οργάνωση του δικαστικού συστήματος ευνοεί τις ατελείωτες δίκες. Μία για το διαζύγιο, άλλη για την επιμέλεια, άλλη για τη διατροφή, άλλη για την επικοινωνία, ίσως και για τα περιουσιακά. Και ασφαλιστικά μέτρα για όλα αυτά. Κάθε δύο χρόνια έχουμε και μια δίκη διατροφής και ενδιάμεσα ξεκινούν και οι ατελείωτες μηνύσεις για απίθανα ζητήματα όπως π.χ. εξύβριση, συκοφαντική δυσφήμιση, ψευδορκία κ.ά. Έτσι μια δικαστική διαμάχη για την επιμέλεια του παιδιού μπορεί να διαρκέσει δέκα χρόνια, να στοιχίσει έως και 40.000 ευρώ και στο μεταξύ ένας από τους δύο γονείς, συνήθως ο πατέρας, να έχει χάσει την παιδική ηλικία του παιδιού του», λέει ο Γιάννης Παπαρηγόπουλος.

Το 2014 τελέστηκαν στην Ελλάδα 53.429 γάμοι και εκδόθηκαν 18.353 διαζύγια. Υπολογίζεται πως ένας στους τρεις γάμους καταλήγει σε διαζύγιο και ένα ελάχιστο ποσοστό αυτών σε εξωδικαστικό συμβιβασμό. Έτσι, ένα στα τέσσερα παιδιά στερείται έναν από τους δύο γονείς του καθώς μόνο το 30% των πατεράδων διεκδικεί τη συνεπιμέλεια, από το οποίο το 30% επιτυγχάνει.

Η συνεργασία και μετά το διαζύγιο επιβάλλει κοινωνικό πολιτισμό και απαγκίστρωση από την ολέθρια τακτική της εκδίκησης που σαν κατάρα βαραινεί την ελληνική οικογενειακή πρακτική. Απαιτείται αλλαγή νοοτροπίας, ειδικά σε μια εποχή που στα περίφημα προαπαιτούμενα ψηφίστηκε η άδεια από την εργασία για ανατροφή τέκνου και για τους άνδρες, μετ' αποδοχών –586 ευρώ το μήνα συν τις ασφαλιστικές εισφορές. ■